

Vahid Qazi

İntim məntlər reklam işıqları kimidi, adama gəl-gəl deyir. Deyir, gəl, mənə oxu! Özü də yaşa filana baxmır. Hər yaşda adamı şirnikləndirir. Hərəni bir cür.

Bax, elə o gün həkimə getmişdim. Gözləmə otağındakı masanın üstünə düzülmüş qlamur sağlamlıq jumallarını verəqləyirdim. Cürbəcür mövzuların içində göyçək bir seksopatoloq xanımın ona ünvanlanan suallara verdiyi cavablar diqqətimi çəkdi. Oxudum! Özü də rahatca, maraqla!

Ona görə rahat deyirəm ki, oxuduğumu büsbütün anladım. İsveç dilində ucdantutma hamısını derk elədiyin mətnə hər saat rastlamırsan. Amma burda yazı-ları başa düşdüm.

Maraqlı gələnsə, oxucuların belə açıq-saçıq - bizim dillə desək, "utanıb-qızarmadan" - sual-larına həkimin ətraflı, dib-dəhnəli cavabı idi. Ta sual nə idi, cavab necə oldu, bura yazas deyiləm. Yazılası deyil!

Adamların intim yazıları oxu-maq həvəsi elə həyatın özünə olan maraqları kimidi. Gənc adamla yaşlının həyata baxışı fərqlidi, bilirsiniz. Biri hələ gör-mədiklərini görmək ehtirası ilə alışıb yanırısa, o biri gördüklərinə sönməkdə olan ocağın son işar-tılarına baxan kimi baxır.

Yadıma gəlir ki, orta məktəb-də oxuyanda sinif oğlanlarıyla "Min bir gecə"-nin hansı cildində, neçənci səhifəsində "oxumalı" yerlərin olduğunu əzbər bilirdik. Bilməyənlərə də deyirdik, tapıb oxuyurdular. Ən "maraqlı" yerlə-rin biri, yaddaşıma məni aldatmır-sa, 132-ci səhifə idi, di gəl, cildi yadımdan çıxıb.

Covanni Bokkaççonun "De-kameron" kitabına universitetin birinci kursunda oxuyanda əmi-min kitabları arasında rastladım. Xeyli vaxt oxumağa cürət eləmə-dim - ayıb bildiyimdən. Gecələr, hamı yatanda oxuyurdum. De-yim ki, müsəlman-sovet (!) tərbi-yəsiylə böyümüş bir əyalət oğla-nına necə təsir edə bilərdisə, mənə də elə təsir elədi. Yəni, be-lə şeyləri hətta yazmaq olamış! Sizə qəribə gələr, doğrudan o vaxtın gəncləri utancaq idi.

Fikrim uzaqlara getdi, əslində Rasim Qaracanın "Qarabağ Dekameronu" adlandırdığı "On bir gecə" kitabını oxuyanda elədi-yim qeydlərdən danışmaq istəyi-rəm. Sağ olsun, kitabı göndərdi-yinə görə.

İntim dildə yazma bilmək

"Qarabağ Dekameronu" kitabından yol alan fikir yolçuluğu

Bu, Rasim Qaracanın yaradı-cılığıyla ilk tanışlığım idi. Kitaba həm də son on-on beş ildə mey-dana gələn "inkarçı" ədəbi qövmə tanışlıq kimi baxırdım. Bir növ bu kitabdən o ədəbi mü-hitin qoxusunu almağa cəhd edirdim. Bir vaxtlar onun redak-torluğu ilə çıxmış "Alatoran" jurnalı, yaranmasında müstəsna rolunu Azad Yazarlar Ocağı-nın havasını duymaq istəyi oxu marağımı artırır.

Cəmiyyətin inqibator rəngli mənzərəsi nə ürəkaçan, nə də gözəyatan olur. Mən rəngarəng-likdən yanayam. Elə qafalarda, zövqlərdə də. Ömrünün 17 ilini plüralist ideyaların yayılmasına sərf eləyən (elə bil təmtəraqlı çıx-dı, "İnam" Plüralizm Mərkəzində

qeydlərindən yazı düzəldən biri-yəm. Bu yazılara "həm də bir az kitabdən yazdım" desəm, daha düz olar. Çünki onun mövzusu ətrafında fırfıra kimi dolansam da yazıda aranı dağa, dağı düzə aparmağım çox olur.

Kəsə deyəsi olsam, belə de-yərdim - Rasim Qaracanın "Qa-rabağ Dekameronu"unda istər müharibə mövzusu, istərsə də "dekameronçuluq" yarımçıqdı. Hər halda mənə belə gəldi. "De-kameronluq" söhbət üçün sən-gər uğurlu yer seçilsə də, o söh-bətlərin səngər adamları etdiyi-nə inana bilmədim. Mənə sovet filmlərində arxada qoyub gəldiyi sevgilisini sentimental duyğular-la xatırlayan əsgər obrazlarını xatırlatdı.

... M ü h a r i b ə
ekstremal həyatdı. Burada emosiyalar gerilir. Adam tez-tez affekt duruma düşür. Şəhvət də insanın emosiya halıdır. Müharibədə, həbsxanada, əs-gərlikdə kişilərin baş söhbəti qadındı - kişi qadından da-nışır, arzulayır! Hər-bi xidmətdə olanlar xatırlayar, "əsgər dəftərlərinə" çəki-lən, bədənə döyül-lən qadın rəsmlərini.

Tarix boyu mü-haribələrdə əldə olunan qənimətlər arasında qadın ən əhəmiyyətli yerdə olub. Döyüşən əsgərin beynindəki düşmənin əmlakından çox qadındı. Ölmək qorxusundan, stressdən yığılan mənfi enerjiden, vəhşi ehtirasdan qurtulma-nın iki yolunu tanıyıb əsgər - qa-dın və şərab! Sovet əsgərlərinin Almaniyada, yaponların Çində milyonlarla qadını zorlaması tarixin hələ bizə yaxın dövründə olanlardır.

...Qadınlarda isə fərqlidi, onlar ekstremal vəziyyətlərdə birinci qadınlıq duyğusunu itirirlər, "kişiləşirlər". Qadınlıq duyğusu şüu-run alt qatına keçir, gizlənilir. Svetlana Aleksiyeviçin "Mühari-bə qadın simalı deyil" kitabında müharibəni xatırlayan qadınlar deyir bunu. Orada sanki qadının "qadınlığı" donur. Bu don bir xeyli sonra açılır, özü də tədricən - hissiyyat yavaş-yavaş qaydır. Amma necə qaydır? Hansı ehti-rasla?

Çaylar nə vaxt daşır? Aylarla yığılıb qalaqlanan buzlaqların donu açılanda!

Donu açılan qadın ehtirası da

belədi!

...Fikir quş kimidi, bilmirsən hansı budağa qonacaq - budur, huşum getdi 30 il əvvələ.

Tələbə vaxtı bir dəfə Ağdama atamın taksisində gedirdik. "Bir papiros çəkim, bəlkə bir klent də düşdü", - deyib Azneft meyda-nında saxladı. Çox gözləmədik, hündürboy, cantaraq, sərtüzlü bir qadın atama yaxınlaşıb Yev-lağa gedəcəyini dedi. Razılaşdı-lar. Qabaq qapını açıb mənim yerimdə əyləşdi. O vaxtlar adət-ən qadınlar arxada otururdular. Qəribəmə gəldi. Onun maşına minməsi üreyimcə olmadı, üzü, baxışı, hərəkəti, səsi adama yad gəlirdi, elə bil qadın cildində ki-şiydi.

Yolboyu söhbət elədilər. Atam elə də söhbətçil deyildi, amma onunla həvəslə danışdı. Qadın həbsxanadan təzəcə çıxmışdı, evlərinə gedirdi. Anladığım qə-dər uzun türmə həyatı varmış. O, atamla çox şeydən danışdı. Amma biri yaddaşıma həkk olub - qadın məhbuslar tez-tez onları təhqir edən bir həbsxana nadzo-runu zorlayıbmışlar.

"Başımıza oyun açdı, gecə növbəsində könlünə düşəni aparırdı. Hamı onun əlindən za-ra gəlmişdi. Bir gecə onu ələ ke-çirdik. Qızlar üstünə atılıb əlini, ayağını mələfəylə bağladılar, ağ-zına yaylıq tixadılar... On beş-çən qadın ehtirasını söndürə bil-di. O biri nadzorlar duyqu düşen-də artıq gec idi, o, ölmüşdü".

Fikrimi tutub gətirim yazıya, boş buraxsam, allah bilir uçub haralara gedəcək.

Erotik əsərlərin gücü tək intim səhnələrin detallı təsvirində de-yil. Həm də dilindədi. "Dekame-ron" ədəbi yox, o dövr İtaliyası-nın jarqon dilində yazılıb. Cefri Çoserin "Kenterberi hekayələri"-ndən tutmuş Vladimir Nabokovun "Lolita"sınacan yazılan əsərlərin özünəməxsus erotik di-li var. Ta libertinizmin (cəmiyyət-də qəbul olunmuş əxlaq norma-larının inkarı) ideoloqu Markiz de Sadin dilindən danışmıram heç.

Bizim dilimiz də bu mənada

kasıb deyil. Vaqifdən üzübəri nə qədər aşırıq-şairimizdən uğurlu nümunələr gətirmək olar. Şam-xal Rüstəmin şifahi dilimizdə qa-lan şeirlərini xatırlayıram. Amma nəsrimizdə bu alınmır, mənə be-lə gəlir. Nəse vulqar çıxır. Bəlkə də uğurlu əsərlərimiz var, mə-nim xəbərim yoxdu.

Maraqla gözləyirdim, görüm dilimizdə intim söhbət necə alı-nacaq. Olmadı! Rasim bəy də ki-tabı elə ədəbi dildə yazıb. Ca-van, enerjili əsgərlər qadın haq-da ehtirasla yox, sönlük xətirə ki-mi danışirlar.

Onillərdi oxucu böhranı yaşa-yan cəmiyyətin mütəillə vərdişlə-rini bərpa etməkdə kiçik həcmli maraqlı kitablar xüsusi rol oyna-yır. Bu baxımdan, kitabın lako-nikliyi bəyəniləsidir. Amma bə-zən elə səhnələr olur ki, orada "söz xəsisliyi" nə yer yoxdu. Oxu-cu tək oxumaqla kifayətlənmək yox, o səhnəni görmək, gördü-yünü məhz özü yaşamaq istəyir.

Kitabda çoxlu maraqlı hadisə-lər var, təəssüf, yarımçıq yazılıb. Məsələn, "Poxludərədə öpüş-mə" hekayətində inəyin mazut gölməçəsində batması səhnəsi. Yaxud, "Yol azmış iki nəfərdə" yaşlı qadının təzəcə soyulmuş buğlanan inək dərisində basdırıl-ması kimi. Tam subyektiv fikrim-di, bu yerlərin geniş təsvirini ist-ərdim.

Elə təsvirlər də var ki, zövq alırsan. Məsələn, bunu "Fəxrinin hekayəti"-ndən götürdüm, kitabın bəyəndiyim ən yaxşı yeri kimi işarələdim:

"Aylarca ağladım. Fərmamız magistral yolun yaxınlığında idi. Yolun kənarındakı qoç heykəli-nin üstündə oturub gəlib keçən maşınlara baxırdım. Gecə gec saatlara qədər buradaca oturub qalardım. Uzaqdan bir işıq görü-nər, yavaş-yavaş yaxınlaşar, gu-rultu salaraq yanımdan ötüb ke-çər, gözəndən itincəyə qədər arxa-sınca baxardım. Boş məşğuli-yət idi, ancaq maraqlıydı. Həya-tın özü kimiydi bu əyləncə. Bir ümid kimi üfiqdə işıq doğar, ya-nına gələr və sonra yoxa çıxardı. Yeni bir işığın doğmasına qədər dəqiqələrcə gözləyirdin".

Əsərin həcmi, mövzusu elə də önəmli deyil, tək sözlün birba-şa mənasında Əsər olsun!

Mənimçün isə əsas şərtlər-dən biri onun dilidi, yaxşı əsərin həm də çəkici təhkiyəsi olmalıdı - kişini başdan eləyən şirin qadın dili kimi. Belə də sehrə düşüb ge-dəcəksən, heç bilməyəcəksən hansı dildə yazılıb.

Şirindil ədəbiyyat sorağıyla...

**Fur, İsveç
Aprel, 2016**